

ALTERRA

WAGENINGEN UR

Natura 2000 en recreatie

Voorbeelden van recreatieactiviteiten in en nabij Natura 2000-gebieden

Alterra-rapport 2160
ISSN 1566-7197

R.C. van Apeldoorn

Natura 2000 en recreatie

Dit onderzoek is uitgevoerd binnen het thema Terrestrische EHS en Natura 2000
Projectcode BO-11-006-000

Natura 2000 en recreatie

Voorbeelden van recreatieactiviteiten in en nabij Natura 2000-gebieden

R.C. van Apeldoorn

Alterra-rapport 2160

Alterra, onderdeel van Wageningen UR
Wageningen, 2011

Referaat

R.C. van Apeldoorn, 2011. *Natura 2000 en recreatie; Voorbeelden van recreatieactiviteiten in en nabij Natura 2000-gebieden*. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 2160. 30 blz.; 15 ref.

In dit rapport worden voorbeelden beschreven van kleinschalige recreatieactiviteiten. Drie voorbeelden op het gebied van watersport, 'outdoor sports' (terreinfietsen) en verblijfsrecreatie worden nader geanalyseerd op belangrijke factoren die hebben bijgedragen aan een succesvolle realisatie van deze activiteiten. Naast instrumentele factoren zijn vooral procesfactoren belangrijk. Genoemd kunnen worden: a. informatie, consultatie en participatie, b. het delen van kennis en ervaringen, medeverantwoordelijkheid en vertrouwen tussen betrokken partijen en c. kennis over speelruimte, alternatieven voor en innovatieve ideeën over ontwerp en inrichting. Deze factoren worden ook in buitenlandse literatuur over vergelijkbare situaties als belangrijk genoemd.

Trefwoorden: Natura 2000, Nederland, recreatie, integratie, vergunningverlening, havenuitbreiding, ATB parcours, uitbreiding verblijfsrecreatie, procesfactoren, instrumentele factoren.

Omslag: M. Goossen (Alterra)

ISSN 1566-7197

Dit rapport is gratis te downloaden van www.alterra.wur.nl (ga naar 'Alterra-rapporten'). Alterra Wageningen UR verstrekt geen gedrukte exemplaren van rapporten. Gedrukte exemplaren zijn verkrijgbaar via een externe leverancier. Kijk hiervoor op www.rapportbestellen.nl.

© 2011 Alterra (instituut binnen de rechtspersoon Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek)
Postbus 47; 6700 AA Wageningen; info.alterra@wur.nl

- Overname, verveelvoudiging of openbaarmaking van deze uitgave is toegestaan mits met duidelijke bronvermelding.
- Overname, verveelvoudiging of openbaarmaking is niet toegestaan voor commerciële doeleinden en/of geldelijk gewin.
- Overname, verveelvoudiging of openbaarmaking is niet toegestaan voor die gedeelten van deze uitgave waarvan duidelijk is dat de auteursrechten liggen bij derden en/of zijn voorbehouden.

Alterra aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Alterra-rapport 2160

Wageningen, april 2011

Inhoud

Samenvatting	7
1 Inleiding	9
2 Werkwijze	11
3 Vakantiepark Heidehoek	13
4 ATB-parcours Westvoorne	15
5 Jachthaven Bruinisse	17
6 Conclusies	19
Literatuur	23
Bijlage 1	25
Bijlage 2	29

Samenvatting

De implementatie van de wet- en regelgeving rond Natura 2000 in Nederland heeft tot een negatief imago geleid van dit belangrijke instrument van het Europese natuurbeschermingbeleid. Voor zover het imago in Nederland is gebaseerd op de vergunningverlening op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 en de Flora- en faunawet, laat eerder gerapporteerd onderzoek over de periode 2005-2008 zien dat niet minder dan 95% van de aangevraagde vergunningen (ongeveer 1090), meestal onder voorwaarden, wordt verleend (Broekmeyer et al., 2008). Het beeld dat Natura 2000 een belemmering vormt voor ondernemers in diverse economische sectoren is hiermee niet in overeenstemming.

Ook binnen de sector recreatie leeft het negatieve beeld van Natura 2000, ondanks het gegeven dat steeds vaker geluiden worden gehoord waaruit een meer positieve houding van recreatieondernemers ten aanzien van het netwerk van beschermde gebieden blijkt. Ze illustreren een groeiend inzicht in de betekenis van deze gebieden voor de sector en de erkenning dat deze beschermde gebieden een positieve bijdrage kunnen leveren aan recreatieondernemingen.

In deze situatie is door het voormalige ministerie van LNV (huidige ministerie van EL&I) aan Alterra verzocht voorbeelden te zoeken van recreatieactiviteiten of initiatieven van ondernemers in deze sector, die al dan niet op basis van een verleende vergunning illustreren dat Natura 2000 en recreatie samen kunnen gaan.

Uit een aantal geïnventariseerde recreatieactiviteiten zijn drie (kleinschalige) voorbeelden geselecteerd binnen de watersport, de verblijfsrecreatie en 'outdoor sports' (terreinfietsen). Voor deze voorbeelden is gezocht naar belangrijke redenen en factoren die het mogelijk hebben gemaakt dat deze activiteiten konden worden gerealiseerd en/of de vergunning is verleend.

De verzamelde informatie en de drie geanalyseerde voorbeelden laten zien dat zowel proces- als instrumentele factoren een belangrijke rol spelen in de besluitvorming (inclusief de vergunningverlening) over het toelaten van recreatieactiviteiten in en nabij Natura 2000-gebieden.

Onder de procesfactoren worden aangetroffen:

- Informatie aan en consultatie en participatie van belanghebbende partijen en de lokale bevolking
- Het delen van kennis en ervaringen en het stimuleren van medeverantwoordelijkheid en wederzijds vertrouwen. Hierbij zijn de betrokkenheid van actoren en een duidelijke taak en rol van overheden van groot belang.
- Kennis over:
 - Het actueel voorkomen van de beschermde soorten en habitat-typen en hun gevoeligheid voor verschillende vormen van recreatie, de inschatting en beoordeling van te verwachten effecten en
 - Ontwikkelingsmogelijkheden en mogelijke innovatieve gedachten over ontwerp en inrichting.

Onder de instrumentele factoren vallen:

- Mitigerende maatregelen
- Het instrument van zoneren (in ruimte en tijd)
- Het salderen van effecten

Vooraf mitigerende maatregelen en het zoneren van activiteiten worden vaak aangetroffen.

In het verzamelde materiaal blijkt in sommige gevallen het belang van een positieve interactie tussen de meest betrokken partijen zoals de aanvrager van een vergunning, mogelijke opposanten en de overheid. Hierin spelen vaak het aandragen van innovatieve ideeën, ontwerpen, alternatieven en creatieve oplossingen een belangrijke rol. Uit buitenlands onderzoek naar de integratie van Natura 2000-gebieden en hun beheer en andere economische sectoren blijkt ook het belang van deze factoren in combinatie met duidelijkheid over de mogelijke ontwikkelingsruimte in een gebied. Deze combinatie heeft een nog groter positief effect als het concept van Natura 2000 bij het voornemen tot een recreatieactiviteit of recreatieve ontwikkeling wordt benut, zoals bij 'Natura 2000 branding'. Voorbeelden hiervan worden in Nederland en andere lidstaten steeds vaker aangetroffen en dragen bij aan een kentering in de beeldvorming van Natura 2000.

In dergelijke gevallen vinden betrokken partijen elkaar eerder rond een voornemen of activiteit en zijn bereid afspraken te maken over eventuele noodzakelijke maatregelen. De naleving van en de controle op deze maatregelen vraagt wel aandacht.

De in dit rapport verzamelde feiten en voorbeelden laten zien dat recreatieactiviteiten in en nabij Natura 2000-gebieden in veel gevallen goed mogelijk zijn en illustreren de (integratie)kansen voor recreatie-ondernemers die dit instrument biedt. Ze illustreren daarmee een belangrijk voorwaarde van de Europese richtlijn waarop Natura 2000 is gebaseerd. In de betreffende Habitatrichtlijn staat namelijk dat '...de noodzakelijke beschermingsmaatregelen rekening houden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden' (art.2 lid 3). Het is belangrijk de beschreven en andere voorbeelden meer bekendheid te geven om het imago van Natura 2000 bij te stellen en als instrument van de Europese natuurbescherming beter tot zijn recht te laten komen.

1 Inleiding

De implementatie van de wet- en regelgeving rond Natura 2000 in Nederland roept in veel gebieden bij ondernemers uit verschillende economische sectoren nog steeds een reactie op dat '.....er nu wel weer van alles niet zal mogen...'. Deze negatieve reacties over Natura 2000 komen onder andere voort uit het beeld dat is ontstaan van de vergunningverlening volgens de Natuurbeschermingswet en de Flora- en faunawet. Hoewel analyses laten zien dat het aantal geweigerde vergunningen nog steeds laag is (95% wordt onder voorwaarden verleend, Broekmeyer et al., 2008) overheerst toch het beeld dat Natura 2000 een belemmering vormt voor ondernemers in diverse economische sectoren. Dit geldt ook voor de sector recreatie. Weinig reacties worden gehoord die uiting geven aan een meer positieve houding van ondernemers, omdat ze inzien en erkennen dat deze beschermde gebieden een positieve bijdrage leveren aan hun onderneming. Toch zijn recreatie-ondernemingen bekend waarbij de ondernemers op een positieve manier gebruik maken van een Natura 2000-gebied in de omgeving (bijlage 2). Vaak gaat het om 'branding' van Natura 2000, een pr-instrument dat ook in het buitenland steeds meer wordt gebruikt.

Om het negatieve imago van Natura 2000 bij te stellen en de kansen voor recreatie-ondernemers te illustreren, bestaat er zowel in het beleid als bij beheerders van Natura 2000-gebieden een grote behoefte aan voorbeelden van recreatieactiviteiten of initiatieven van ondernemers in deze sector, die al dan niet op basis van een verleende vergunning, illustreren dat de beschermde natuur in Natura 2000-gebieden en recreatie (activiteiten) samen kunnen gaan.

Deze behoefte heeft in 2010 geleid tot de vraag van het toenmalige ministerie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit om enkele voorbeelden te zoeken en te analyseren van dergelijke activiteiten en initiatieven. Gegeven de beleidsrelevantie is daarbij aangegeven te zoeken naar voorbeelden van relatief kleinschalige maar wel veel voorkomende vormen van recreatie binnen de watersport, verblijfsrecreatie en 'outdoor sports' zoals terreinfietsen.

Voor de selectie van de voorbeelden zijn een groot aantal recreatieactiviteiten geïnventariseerd (bijlage 1).

Binnen de beschikbare tijd is voor een analyse van drie voorbeelden gekozen, namelijk de uitbreiding van de recreatiehaven in Bruinisse, de aanleg en het gebruik van een ATB-parcours in de gemeente Westvoorne en de uitbreiding van een vakantiepark in Wezep.

Voor de beschrijving en analyse van de geselecteerde voorbeelden (hoofdstukken 3, 4 en 5) is gevraagd vooral te letten op de positieve samenhang tussen de activiteiten en de Natura 2000-gebieden waarin of in de nabijheid waarvan ze zijn gesitueerd en de redenen en factoren die het mogelijk hebben gemaakt dat de activiteiten konden worden gerealiseerd en/of een vergunning is verleend.

Op basis van de analyse van de voorbeelden en van andere geïnventariseerde recreatieactiviteiten en de schaarse literatuur worden conclusies gepresenteerd (hoofdstuk 6).

2 Werkwijze

Voor de selectie van recreatieactiviteiten zijn mogelijke relevante voorbeelden geïnventariseerd bij de provincies Zeeland, Zuid-Holland, Noord-Holland, Utrecht en Gelderland (afdeling vergunningen). Hierbij is hulp verkregen van het Regiebureau Natura 2000 in Utrecht.

Daarnaast is geïnformeerd bij de terreinbeheerders van Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten en bij Vogelbescherming Nederland.

Bij de sector recreatie is informatie ingewonnen bij adviescommissies voor Recreatie en Natuur (Utrecht en Brabant) en bij de landelijke Regiegroep Recreatie & Natuur (een bundeling van RECRON, HISWA Vereniging, Koninklijke Sportvisserij Nederland, Koninklijke Horeca Nederland, ANWB en het Nederlands Platform voor Waterrecreatie).

De adviescommissies lieten weten dat de toelaatbaarheid van recreatieactiviteiten voornamelijk (ruimtelijk) wordt getoetst via het spoor van de EHS (Brabant) en/of in het kader van de beheerplannen voor Natura 2000-gebieden is beoordeeld.

Een lijst van activiteiten waarvoor vergunningen zijn verleend is opgenomen in bijlage 1, als illustratie van de verschillende vormen van recreatie die verenigbaar zijn met Natura 2000-gebieden en waarvoor een vergunning al dan niet onder voorwaarden is verleend.

Voor de selectie van drie voorbeelden is gekeken naar relatief kleinschalige maar wel veel voorkomende vormen van recreatie binnen de watersport, verblijfsrecreatie en 'outdoor sports'. Daarbij is gelet op: aard van de recreatievorm en het type bedrijf, het soort Natura 2000-gebied, het soort probleem (directe verstoring zoals bij veel vormen van waterrecreatie of meer indirecte verstoring als gevolg van uitbreiding van een camping), het soort oplossing (beleidsmatig, fysiek) en het betrokken bevoegde gezag (Provincie, Rijk).

Geselecteerd zijn de uitbreiding van de jachthaven te Bruinisse, de aanleg en het gebruik van een ATB-parcours in de gemeente Westvoorne en de uitbreiding van een vakantiepark (Heidehoek) te Wezep.

Voor de beschrijving en analyse van de voorbeelden is de volgende informatie verzameld:

Technische informatie:

- Aanvrager
- Bevoegd gezag
- Aard/omvang activiteit of voornemen (in tijd en ruimte)
- Ligging en Natura 2000-gebied

Procesinformatie:

- Betrokken partijen
- Verloop van het (vergunnings)proces
- Rol/opstelling van betrokken partijen
- Cruciale momenten en/of personen
- Gebruikte middelen (geld, grond, informatie)
- Succes/faalfactoren

3 Vakantiepark Heidehoek

Activiteit: Herinrichting van het vakantiepark Heidehoek in Wezep
Aanvraag: Vergunning Nbwet 1998 (art. 19d)
Bevoegd gezag: Provincie Gelderland

Betrokken partijen

Gelderse Milieufederatie, gemeente Oldebroek en eigenaar Vakantiepark Heidehoek.

Aard en omvang activiteit

Ten opzichte van de bestaande situatie wordt het zuidelijk deel van het park heringericht zodat uiteindelijk 110 jaarplaatsen/chalets, 40 vakantiebungalows, 167 kampeerplaatsen en één toiletgebouw aanwezig zullen zijn (huidige situatie: 23 jaarplaatsen/chalets, 7 bungalows, 156 kampeerplaatsen, één toiletgebouw). Hiervoor worden ook de bestaande onder- en bovengrondse infrastructuur aangepast, uitgebreid en vernieuwd. In vergelijking met de al in 2005 vergunde situatie zal vooral het gebruik van het park als gevolg van de uitbreiding van het aantal jaarplaatsen/chalets toenemen. Het aantal overnachtingen zal per jaar met circa 10.000 groeien (toename van 18% ten opzichte van 2005) en meer verdeeld zijn over het gehele jaar, met pieken in de weekenden en de vakantieperioden.

Het opnieuw in te richten deel van het vakantiepark ligt binnen het Natura 2000-gebied Veluwe. Dit deel van de camping wordt intensief gebruikt als kampeerterrein en er staan een aantal caravans. Dit deel van de camping wordt het gehele jaar verhuurd en wordt ingericht voor 80 verhuurcaravans/chalets. Er is dus geen oppervlakteverlies van het Natura 2000-gebied. Een mogelijk verstoringeffect is gerelateerd aan bouwactiviteiten en een intensiever gebruik (gedurende een langere periode in het jaar) van het terrein en de omgeving.

De vergunning is verleend onder voorwaarden (sloop- en bouwactiviteiten buiten het broedseizoen van vogels).

In beschouwing genomen beschermde soorten en/of habitattypen en mogelijke effecten

Verstoring en verslechtering van het leefgebied van de zwarte specht, draaihals, wespandief en meervleermuis.

Negatieve effecten worden minimaal of afwezig geacht (op basis van actuele veldgegevens en een 'verslechterings- en verstoringstoets').

Proces

Dit verzoek om een vergunning is een voorbeeld van hoe de provincie Gelderland dergelijke verzoeken beleids- en procesmatig behandelt en beoordeelt.

Voor de verblijfsrecreatie heeft de provincie een 'groei- en krimpbeleid' geformuleerd en vastgelegd in een beleidsrapport, een reconstructieplan en in het streekplan. De uitwerking in het streekplan is voorzien van een strategische milieubeoordeling, inclusief een passende beoordeling. Deze streekplanuitwerking is door het landelijk bevoegd gezag (voormalig ministerie van LNV) goedgekeurd.

Bij de uitvoering van het groei- en krimpbeleid voor de verblijfsrecreatie wordt uitgegaan van een per saldo nul-groei tot eind 2014 van het oppervlak verblijfsrecreatie op de Veluwe (100 ha krimp en 100 ha groei) en wordt gebruik gemaakt van een natuureffectboekhouding (Groot Bruinderink et al., 2006; Arcadis, 2007).

Krimp en groei van bedrijven wordt in samenhang (tranches) beoordeeld binnen op kaart aangegeven krimp- en groeiclusters. De mogelijke effecten (oppervlakteverlies en verstoring) van alle aanvragen in een tranche worden als één plan/project beoordeeld en worden beschreven in een natuurtoets voor zo'n cluster.

Het is door dit duidelijke geformuleerde beleid voor de verblijfsrecreatie, dat bovendien planologisch is geborgd, dat aanvragen voor uitbreiding van deze vorm van recreatie niet meer als afzonderlijke gevallen in de aanvraagprocedure worden behandeld, maar als onderdeel van een aantal aanvragen waarbij vooral het aspect van mogelijke cumulatie van effecten beter kan worden beoordeeld. In de praktijk blijkt dit door verschillende betrokken partijen als een voordeel gezien. Het bevordert een snellere procedure, waarbij de natuureffect-boekhouding ook voor inzichtelijkheid en onderbouwing (objectivering) van argumenten zorgt als het om de mogelijke effecten gaat.

Een probleem dat zich voordoet vormen gemeenten die hun bestemmingplannen (nog) niet hebben aangepast.

Het komt voor dat oppervlakten die natuur zijn geworden toch onderdeel vormen van een aanvraag voor uitbreiding. Dit zorgt alsnog voor het inbrengen van zienswijzen en bezwaren en zorgt voor vertraging van de procedure.

Een laatste opmerking gaat over de rapportages die mogelijke effecten van recreatieactiviteiten op beschermde natuurwaarden beschrijven (natuurtoetsen, passende beoordelingen). Hoewel ze geen onderdeel vormen van dit onderzoek over recreatie en Natura 2000 is van diverse kanten gesteld dat de kwaliteit van deze rapportages erg varieert. Er wordt ook aangegeven dat de kennis over mogelijke effecten grotendeels ontbreekt of ontoereikend is.

Succesfactor:

- Heldere en inzichtelijke spelregels vanuit de provinciale overheid

4 ATB-parcours Westvoorne

<i>Activiteit:</i>	Aanleg en gebruik van een ATB-parcours in de gemeente Westvoorne
<i>Aanvraag:</i>	Vergunning Nbwet 1998 (art. 19d)
<i>Bevoegd gezag:</i>	Provincie Zuid- Holland

Betrokken partijen

Stichting Duinbehoud, Stichting Het Zuid-Hollands Landschap, Vereniging verontruste Burgers van Voorne, Waterschap Hollandse Delta, een particulier.

Aard en omvang activiteit

Aanleg van een ATB- of mountainbike parcours rond het Oostvoornse meer. Dit parcours ligt deels in het Natura 2000-gebied 'Voornes Duin' en nabij het Natura 2000-gebied Voordelta. Het parcours is maximaal 53 m breed (incl. onverharde bermen).

De vergunning is verleend onder zestien voorwaarden die deels betrekking hebben op de aanleg (buiten het broedseizoen, deels op bestaande paden, kwetsbare vegetaties en leefgebieden van soorten vermijden, te gebruiken materiaal bij aanleg) en het gebruik (niet voor wedstrijden en evenementen, controle op vervuiling, vernieling en afwijkingen van het parcours).

In beschouwing genomen beschermde soorten en/of habitattypen en mogelijke effecten

Mogelijk areaalverlies van twee habitattypen en één soort en mogelijke effecten van geluid, licht en trillingen op vogelsoorten.

Mogelijke effecten van aanleg en gebruik worden minimaal of afwezig geacht. Een positief effect wordt verwacht van de aanleg, omdat het terrein in de bestaande situatie door mountainbikes onbepaald wordt gebruikt. Na aanleg kan alleen het aangelegde parcours worden gebruikt. Hierdoor kan herstel van aangetaste beschermde vegetaties optreden.

Proces

De gemeente Westvoorne heeft naar aanleiding van een burgerinitiatief besloten tot aanleg van een ATB- of mountainbike-parcours rond het Oostvoornse meer.

De gemeente vervult de regierol bij het zoeken naar de benodigde grond voor het parcours en benadert drie grondeigenaren (Zuid-Hollands Landschap, Waterschap Hollandse Delta en Havenbedrijf Rotterdam). Deze drie partijen brengen grond in en stellen voorwaarden (de één meer, de ander minder) die kunnen worden gehonoreerd. Het Zuid-Hollands Landschap speelt een actieve rol bij de communicatie rond het nieuwe parcours en betreft de initiatiefnemers nauw bij het mogelijke verloop van (delen van) het parcours. Ze slaagt er op deze manier in door middel van zonerings een tracé voor het parcours vast te leggen dat in een randzone van het beschermde Natura 2000-gebied Voornes Duin loopt. Hierdoor worden nadelige effecten op beschermde habitattypen en soorten voorkomen en is er ook sprake van een voor iedereen acceptabel parcours.

Onderhoud van het parcours berust bij de gemeente en de gebruikers in overleg met de grondeigenaren.

Het Zuid-Hollands Landschap monitort passief (door de bewaking) het gebruik van het parcours.

Een ingebrachte zienswijze namens de Stichting Duinbehoud wordt op grond van de gemaakte afspraken niet gehonoreerd door het bevoegd gezag.

Het proces illustreert het belang van een actieve en betrokken gemeente die een regierol vervult. Daarnaast blijkt het nieuwe parcours een voordeel te hebben voor de terreinbeheerder omdat het gebruik van het terrein door mountainbikers beter is gereguleerd en ook beter bewaakt kan worden. Het betrekken van de lokale bevolking door de beheerder (inzetten van een eigen ecooloog voor kennisoverdracht) bij het nieuwe tracé, door middel van voorlichting, draagt bij aan het draagvlak voor het nieuwe tracé.

Succesfactor:

- Een actieve en betrokken gemeente met een duidelijke rol (regie)
- Inzet en betrokkenheid van de terreinbeheerder door intensieve (ecologische) educatie en voorlichting aan de initiatiefnemer, de uitvoerder en de lokale bevolking

5 Jachthaven Bruinisse

Activiteit: Uitbreiding jachthaven.
Aanvraag: Vergunning Nbwet 1998 (art. 19d)
Bevoegd gezag: Provincie Zuid- Holland

Betrokken partijen

Gemeente Bruinisse, Natuur- en Recreatieschap De Grevelingen, Jachthaven Bruinisse B.V., Zeeuwse Milieufederatie.

Aard en omvang activiteit

De activiteit voorziet in de uitbreiding van de jachthaven met circa 800 ligplaatsen en de herinrichting en aanleg van parkeerterreinen. De haven en de uitbreiding (maximaal 18 van de 22 hectare) zijn gelegen in het Natura 2000-gebied 'De Grevelingen'. De vergunning is verleend onder voorwaarden (geen bouwactiviteiten in het vogel broedseizoen, speciale armaturen om strooilicht richting de Grevelingen te beperken, beperken van verstoring door recreanten door handhaven van struweel tussen fietspad en dijk en open water tussen het recreatiegebied en de nieuw aan te brengen natuuroever van de Grevelingen, inventarisatie vlak voor aanvang van de werkzaamheden op mogelijke aanwezigheid van beschermde soorten waar nog geen ontheffing voor is verleend).

In beschouwing genomen beschermde soorten en/of habitattypen en mogelijke effecten

Mogelijk areaalverlies van beschermde habitattypen is niet aan de orde. De aanleg en het ruimte-beslag van de haven worden volgens onderzoek geacht geen significante effecten te veroorzaken voor kwalificerende vogelsoorten. Dit wordt ook geconcludeerd voor de mogelijke verstoring en verontrusting afkomstig van het gebruik van de haven.

Mitigerende maatregelen zijn als voorwaarden in de vergunning opgenomen.

Proces

Tegen de door de provincie verleende vergunning is een zienswijze ingediend door de Zeeuwse Milieufederatie.

De uitgevoerde effectenstudie (Grontmij) werd als onvoldoende beschouwd. Zoals bij veel zaken waarin het om mogelijke effecten van allerlei vormen van recreatie gaat werd vastgesteld dat de effectenbeschrijving en -beoordeling onvoldoende was onderbouwd en dat onvoldoende aandacht was besteed aan de mogelijke cumulatie van effecten gezien de toekomstige ontwikkelingen in de Grevelingen. Aanvullend onderzoek naar mogelijke effecten en mogelijke cumulatie werd noodzakelijk geacht.

Door de positieve opstelling van alle partijen, waaronder de recreatie-ondernemer en eigenaar van de haven en de Zeeuwse Milieufederatie, was het mogelijk een convenant te sluiten tussen de drie belangrijkste partijen die zich akkoord hebben verklaard met het uitvoeren van aanvullend onderzoek. De ondernemer verplichtte zich het onderzoek te laten uitvoeren en de Milieufederatie heeft zich verplicht haar zienswijze in te trekken. De kosten van het onderzoek komen ten laste van de eigenaar van de jachthaven, maar voor de uitvoering van de aanbevelingen uit het onderzoek, zoals eventuele wenselijke mitigerende maatregelen, heeft het Natuur- en Recreatieschap De Grevelingen zich in het convenant garant gesteld.

De uitvoering van maatregelen loopt vertraging op door het feit dat het Natuur- en Recreatieschap een nieuwe directeur heeft die niet betrokken is geweest bij het proces dat tot het convenant heeft geleid en waarin

vertrouwen is opgebouwd tussen de drie meest betrokken partijen. De naleving van het convenant en de uitvoering van de daarop gebaseerde maatregelen vraagt dus aandacht.

De Zeeuwse Milieufederatie heeft voor het ondertekenen van het convenant stevige discussies moeten voeren met haar achterban.

Naast het draagvlak voor aanvullend onderzoek en het zich committeren aan eventuele uit te voeren maatregelen, is de meerwaarde van het convenant dat een integrale visie is opgesteld op de ontwikkeling van de recreatie in de Grevelingen. Deze visie maakt het mogelijk vergunning aanvragen en hun mogelijke effecten op de beschermde natuur in samenhang te analyseren en te beoordelen. Voorgesteld is ook de zonering van de recreatie in de Grevelingen, als onderdeel van de integrale visie, te versterken. Het Natuur- en Recreatieschap is verantwoordelijk voor de uitvoering..

Deze zaak laat zien dat onzekerheid rond de vergunningaanvraag vaak met niet al te omvangrijk veldonderzoek duidelijk kan maken om welke soorten het precies gaat, waarmee rekening moet worden gehouden en dat het instellen van rustgebieden een oplossing kan bieden. Dit kan in veel situaties met zonering worden bereikt.

Succesfactor:

- Wegnemen onzekerheden over mogelijke negatieve effecten door veldonderzoek
- Een betrokken recreatie-ondernemer
- Betrokken en coöperatieve partijen in het besluitvormingsproces

6 Conclusies

De aanvragen voor vergunningen (bijlage 1) geven, hoewel beperkt in aantal, toch een doorsnee overzicht van de verschillende soorten recreatieactiviteiten op het land en in het water, die binnen of in de nabijheid van Natura 2000-gebieden acceptabel zijn bevonden. Ze bevestigen niet direct het negatieve imago van het Natura 2000-beleid dat geen ontwikkeling toe zou laten voor deze vormen van recreatie.

De verzamelde aanvragen voor een vergunning zijn in lijn met de resultaten uit het in de inleiding genoemde onderzoek naar de vergunningverlening ex art. 19d Nbwet, dat laat zien dat 95% van de aangevraagde vergunningen wordt verleend (Broekmeyer et. al., 2008). Hierbij is een relatief groot aantal aanvragen voor land- en waterrecreatie en voor eenmalige evenementen zoals sportwedstrijden, muziekkuitvoeringen en vuurwerkshows. Dat het hierbij soms om omvangrijke en meerdaagse evenementen gaat wordt geïllustreerd door het Oerol festival op Terschelling (50.000 bezoekers die gedurende een week diverse locaties op het eiland bezoeken, wat van grote betekenis is voor de lokale economie).

De vergunningaanvragen (zie bijlage 1) en de informatie die over de drie geselecteerde voorbeelden van recreatieactiviteiten zijn verzameld, laten een aantal (voorzichtige) conclusies toe met betrekking tot de vraag welke factoren in het proces van besluitvorming rond de integratie van natuur in Natura 2000-gebieden en recreatie mogelijk maken.

De factoren kunnen worden gesplitst in instrumentele en procesfactoren.

Instrumentele factoren

1 Mitigatie

Een factor die de mogelijke strijdigheid van een recreatievoornemen of activiteit met de beschermde natuurwaarden in een Natura 2000-gebied kan helpen voorkomen of verminderen wordt in bijna alle aanvragen aangetroffen en betreft mitigerende maatregelen.

In veel gevallen zijn deze maatregelen als voorwaarden bij de verleende vergunning opgenomen.

2 Zonering

In veel gevallen is sprake van een oplossing van mogelijke knelpunten (negatieve effecten) door de betreffende recreatieactiviteit in tijd en ruimte te zoneren. Ruimtelijk zoneren is echter niet altijd mogelijk. Waar het betreffende Natura 2000-gebied klein is of andere (grond)eigenaren en/of beheerders in het proces moeten worden betrokken kan zonering niet altijd ingezet worden. Ook de aanvrager(s) van een vergunning of de gebruikers van de recreatieactiviteit moeten zich in de zonering kunnen vinden en dit vraagt extra aandacht in het proces van ontwerpen en aanvragen. Een geaccepteerde zonering van de activiteit heeft vaak wel het voordeel dat ze breed wordt gedragen.

3 Saldering

Mitigerende maatregelen en zonering in ruimte en tijd zijn als oplossingen voor mogelijke negatieve effecten vooral toepasbaar als het afzonderlijke recreatieactiviteiten betreft. Als meer initiatieven/activiteiten aan de orde zijn en cumulatieve effecten een rol spelen, kan het instrument saldering worden gebruikt (oplossing op een ruimtelijk niveau dat het Natura 2000-gebied overstijgt). Dit wordt geïllustreerd in het voorbeeld van het vakantiepark Heidehoek in Gelderland.

Door meer recreatie-voornemens of recreatieactiviteiten en hun mogelijk negatieve effecten in samenhang te beschouwen wordt expliciet aandacht besteed aan de mogelijke cumulatie van effecten. Dit onderdeel wordt in de effectrapportages vaak niet of onvolledig behandeld (zie bijvoorbeeld jachthaven Bruinisse). De expliciete aandacht hiervoor bij het gebruik van saldering betekent dat een eventuele acceptatie of weigering van een bepaalde activiteit beter kan worden onderbouwd en meer inzichtelijk (objectivering) en dus beter acceptabel wordt. Het instrument draagt bij aan het inzichtelijk maken waarom bepaalde activiteiten wel of niet verenigbaar zijn met de beschermde natuurwaarden van een Natura 2000-gebied.

Procesfactoren

1. Informatie, consultatie en participatie

Voor in de zaak van het ATB-parcours hebben informatie aan en de consultatie en participatie van lokale mensen en groepen in de planvorming en besluitvorming een belangrijke rol gespeeld bij het vaststellen van het nieuwe parcours en het draagvlak daarvoor.

Ook in de zaak van de jachthaven van Bruinisse is voorlichting door de Zeeuwse Milieufederatie aan haar achterban een belangrijk punt geweest om het convenant te kunnen tekenen.

In een studie naar conflicten en conflictbeheersing in en rond Natura 2000-gebieden in Europa werd ook het belang van deze drie procesfactoren gevonden voor een succesvol doorlopen van ontwerpfasen in het proces en de besluitvorming (ECNC, 2010; Eurosite, 2010; zie ook Bouwma et al., 2010). Ook in deze studie waren recreatieactiviteiten betrokken zoals massaal toeristenbezoek van een Natura 2000-gebied, een muziek- en een rockfestival en een ski-resort.

2. Delen van kennis en ervaringen; medeverantwoordelijkheid en bouwen aan vertrouwen

In de zaak van het ATB-parcours heeft een deskundige (ecoloog) in het veld zijn kennis overgedragen aan de gebruikers en de uitvoerder wat betreft het exacte ontwerp van het tracé (waar kan een bocht wel of niet etc.). Een dergelijke intensieve manier van kennisoverdracht werkt in het algemeen vertrouwenwekkend.

Het illustreert ook hoe betrokkenheid en medeverantwoordelijkheid voor de bescherming en het beheer van het gebied bevorderd kunnen worden.

Ook in de zaak van de jachthaven van Bruinisse speelt het zich medeverantwoordelijk voelen voor het gebied (bij de ondernemer) en onderling vertrouwen tussen een semi-overheid, een ondernemer en een beschermingsorganisatie een belangrijke rol in het tot stand komen van het convenant.

In de hiervoor genoemde Europese studies is het belang van deze procesfactoren ook geconstateerd.

3. Kennis en informatie

Kennis over de effecten van recreatieactiviteiten

Kennis over diverse vormen van recreatie op organismen en beschermde natuur speelt vooral in de zaak van de jachthaven in Bruinisse een belangrijke rol. Meer specifiek is het vooral het ontbreken van deze kennis die maakt dat het besluitvormingsproces rond recreatieactiviteiten en vergunningaanvragen vertraagd wordt. Het ontbreken of onvoldoende gebiedsspecifiek aanwezig zijn van deze kennis levert veel onzekerheid op over de mogelijke negatieve (cumulatieve) effecten en is daardoor vaak de reden waarom een verleende vergunning wordt aangevochten voor de rechter en ook wordt vernietigd.

De onzekerheid betreft meestal zowel het ontbreken van de informatie over het kwantitatief voorkomen (in ruimte en tijd) van de recreatie in een gebied (zie in de zaak 'Bruinisse', Baptist en Van Vliet, 2009), het voorkomen in tijd en ruimte van de beschermde planten en dieren (idem zie Baptist, 2009) als hun interactie (mogelijke negatieve effecten; idem zie Van Vliet en Van der Schraaf, 2009). Voor het voorkomen (in ruimte en

tijd) van recreanten en organismen kan het hiaat in kennis met aanvullend veldonderzoek vaak worden opgevuld. Dat is voor onderzoek naar effecten meestal niet het geval.

De gebrekkige kennis over de mogelijke effecten van menselijk handelen is een belangrijke faalfactor voor het proces rond de aanvraag van vergunningen en de besluitvorming over bepaalde recreatieve voornemens. Het ontbreken van (kwantitatieve) dosis-effectrelaties maakt dat in effectenrapportages de mogelijke effecten op vele manieren kwalitatief worden beschreven. Daarnaast is er een grote variatie in methoden om de beschreven effecten te beoordelen op een mogelijke significantie. Beide zaken zijn belangrijke redenen voor de wisselende kwaliteit van deze rapportages.

Ook bij de toetsing van het wel of niet toelaatbaar zijn van bestaand gebruik (lees bepaalde vormen van actueel recreatief gebruik van een gebied) in het kader van de beheerplannen voor Natura 2000-gebieden speelt deze kennis een belangrijke rol en is een gebrek aan deze kennis geconstateerd (Van Apeldoorn et al., 2010).

De onzekerheden die voort komen uit een gebrek aan informatie (over de mogelijk effecten en het voorkomen van recreanten en organismen) bepaalt de kwaliteit van effectenrapportages en de toetsing van mogelijke effecten zoals in de 'Passende Beoordelingen' (Broekmeyer et al., 2008). Het bestaan van een centrale bibliotheek, zoals het kennissysteem 'Natur Sport Info' in Duitsland (www.natursportinfo.de), zou dit probleem deels kunnen oplossen (Van Apeldoorn et al., 2008).

Ook in de zaken van het vakantiepark Heidehoek en van de jachthaven is de mogelijke verstoring van vogels door recreanten een onderwerp waarover onduidelijkheid bestaat. In het geval van de jachthaven wordt geconstateerd dat het niet mogelijk is een 'passende beoordeling' te maken door een gebrek aan gegevens over recreatieve belasting en het vaargedrag (Baptist en Van Vliet, 2009).

Om het tekort aan informatie en de daaruit voortkomende onzekerheid over mogelijke effecten het proces van besluitvorming en de vergunningaanvraag toch niet op voorhand negatief te laten beïnvloeden wordt het principe van 'de hand aan de kraan' nog wel eens gebruikt. Hierbij wordt de activiteit wel uitgevoerd maar worden de mogelijke effecten in het veld gemonitord.

Ook in de zaak van de jachthaven van Bruinisse wordt daarvoor gepleit (Baptist en Van Vliet, 2009).

Hoewel de vergunningaanvragen (bijlage 1) op dit onderdeel niet zijn geanalyseerd, valt wel op dat deze maatregel nauwelijks als één van de voorwaarden wordt genoemd waaronder een vergunning is verleend.

Informatie over ontwikkelingsmogelijkheden en het aandragen van innovatieve ideeën

De vergunningaanvragen (bijlage 1) geven geen antwoord op de vraag of op voorhand de ontwikkelingsruimte bekend was voor de voorgenomen recreatieactiviteit. Het belang van deze informatie wordt geïllustreerd in de zaak van het recreatiepark in Gelderland en de jachthaven in Zeeland.

In Gelderland wordt deze ruimte bepaald op basis van het groei- en krimp-beleid voor de beleidsrecreatie binnen een cluster van bedrijven. Voor de jachthaven van Bruinisse wordt de acceptatie van de uitbreiding nadrukkelijk geplaatst binnen het zicht hebben op de ontwikkelingsmogelijkheden van het gebied De Grevelingen voor waterrecreatie.

Ook op Voorne wordt voor het uitzetten van het nieuwe ATB-parcours in het veld naar 'speelruimte gezocht'.

Duidelijkheid over de aanwezige 'speelruimte' is van groot belang omdat het een rol speelt in het zoeken naar creatieve oplossingen voor mogelijke problemen en innovatieve vormen van aanleg en ontwerp.

De aanvragen in bijlage 1 maken niet duidelijk in welke mate er bij de vergunningverlening sprake is van een positieve interactie van de aanvrager en de overheid door het aandragen van innovatieve ideeën, ontwerpen, alternatieven en creatieve oplossingen. Uit buitenlands onderzoek naar de integratie van Natura 2000-gebieden en hun beheer en andere economische sectoren blijkt dat dit een succesfactor is, vooral in relatie tot duidelijkheid over de eventuele ontwikkelingsruimte in een gebied (De Blust et al., 2010; Kruk et al., 2010).

De bereidheid om te zoeken naar creatieve oplossingen en innovatieve ideeën voor ontwerp en uitvoering wordt positief beïnvloed als naast duidelijkheid over de 'speelruimte' sprake is van het benutten van het concept van Natura 2000 bij het voornemen tot een recreatieactiviteit of recreatieve ontwikkeling. Vooral voor de sector recreatie is de aanwezigheid van beschermde natuurgebieden een economische factor van belang. Er bestaan daarom ook voorbeelden van de ontwikkeling van recreatieactiviteiten in en rond Natura 2000-gebieden waarbij gebruik wordt gemaakt van 'Natura 2000-branding' (zie bijlage 2, de voorbeelden Grevelingenmeer, Fochteloërveen, De Peel en Zuid-Limburg). Vergelijkbare ontwikkelingen spelen zich af in het buitenland (zie De Blust et al., 2010).

In dergelijke gevallen zullen betrokken partijen elkaar eerder vinden rond een voornemen of activiteit en bereid zijn afspraken te maken over eventueel noodzakelijke maatregelen. Maar ook in deze positieve situaties vraagt de naleving van en de controle op dergelijke maatregelen extra aandacht. Dit wordt geïllustreerd in de zaak van de jachthaven van Bruinisse, waar de noodzakelijke zonering van de waterrecreatie in de Grevelingen, onder de verantwoordelijkheid van het Natuur- en Recreatieschap, een punt van aandacht is.

Literatuur

Arcadis, 2007. *Natuurtoets groei en krimp eerste groeitender. Toetsing aan de Natuurbeschermingswet 1998*. Provincie Gelderland.

Baptist, H. en J. van Vliet, 2009. *Relatie waterrecreatie en vogels op de Grevelingen; Integratierapport*. Ecologisch Adviesbureau Henk Baptist, Kruisland; Grontmij Nederland B.V., Middelburg.

Baptist, H., 2009. *Effecten van Grevelingenrecreatie op watervogels in 2008*. Rapport 2008/6. Ecologisch Adviesbureau Henk Baptist, Kruisland.

Blust, G. de, R.W. Kruk, R.C. Van Apeldoorn en A.R.J. Sier, 2010. *Natura 2000. Information and communication on the designation and management of Natura 2000 sites*. Main Report 3: Towards Integrated Management. Report INBO.R.2010.29, Alterra report 2045. INBO, Brussel; Alterra, Wageningen.

Bouwma, I.M., R. van Apeldoorn, A. Çil, M. Snetlage, N. McIntosh, N. Nowicki en L. Braat, 2010. *The Natura 2000 Network. Addressing conflicts, promoting benefits*. Alterra, Wageningen.

Broekmeyer, M.E.A., A.J. Griffioen en D.A. Kamphorst, 2008. *Vergunningverlening natuurbeschermingswet: Een overzicht van aanvragen en besluiten art. 19d Natuurbeschermingswet 1998 sinds 1 oktober 2005 tot 31 juli 2008*. Alterra-rapport 1748. Alterra, Wageningen.

Broekmeyer, M.E.A., J. Dirksen, R.C. van Apeldoorn en M. van der Veen, 2008. *Advies Kennissysteem Natura 2000. Een centrale bibliotheek voor dosis- effectinformatie gebaseerd op zoekacties*. Alterra- rapport 1645. Alterra, Wageningen.

ECNC, 2010. *Summary Workshop Report: Conflict management in the Natura 2000 network*. ECNC, Tilburg.

Eurosite, 2010. *Dealing with conflicts in the implementation and management of the Natura 2000 network. Best Practice at the local/site level. A review of 24 Best practice case studies*. Eurosite, Den Bosch.

Groot Bruinderink, G.W.T.A., R.J. Bijlsma en J.A.M. Jansen, 2006. *Een prototype Natuureffectenboekhouding NEB. Rekenen met de effecten van recreatie op Natura 2000-waarden op de Veluwe*. Alterra- rapport 1276. Alterra, Wageningen.

Kruk, R.W., G. de Blust, R.C. van Apeldoorn, I.M. Bouwma en A.R.J. Sier, 2010. *Natura 2000. Information and communication on the designation and management of Natura 2000 sites. Summary Main Report 2: Organizing the management in 27 EU Member States*. Report INB.R.2010.28, Alterra report 2044.1. INBO, Brussel; Alterra, Wageningen.

Van Apeldoorn, R., J.H.G. Henkens, A.J. Griffioen, C.M. Niemeijer, C.J. Smit en M. van der Veen, 2008. *Advies Kennissysteem Dosis-effect relaties. Naar een centraal kennissysteem voor dosis-effectinformatie!* Alterra-rapport 1776. Alterra, Wageningen.

Van Apeldoorn, R.C., A. Klimkowska en C.J. Smit, 2010. *Eerste concept- en ontwerpbeheerplannen Natura 2000. Kinderziektes en de weg naar herstel!* Alterra-rapport 2071. Alterra, Wageningen.

Van Vliet, J.A. en L.M. Van der Schraaf, 2009. *Vaarbewegingen en vogels op de Grevelingen. De mogelijke invloed van jachthavenuitbreiding in Bruinisse op watervogels in het Natura 2000-gebied*. Tussenrapportage 'Vaarbewegingen'. Grontmij Nederland B.V., Middelburg.

Vogelaar, E., 2010. *Ecologie versus economie? Flexibele oplossingen binnen het Natura 2000-beleid*. Afstudeeropdracht Hogeschool Inholland, Delft.

Bijlage 1

Overzicht van recreatieactiviteiten waarvoor vergunningen zijn verleend

Vergunningen worden verleend als er geen significant effect is. Vaak blijkt vergunningverlening mogelijk als er maar mitigerende maatregelen worden getroffen. Bij vele van de hieronder verleende vergunningen is er sprake van mitigerende maatregelen of saldering of een technische oplossing als zonering of aanpassing in de tijd bij het uitvoeren van maatregelen. Saldering betekent een extra inspanning die varieert in omvang van geval tot geval.

Provincie Gelderland

Kitesurfen strand Horst

Door zonering wordt de verstoring beperkt tot een aangewezen zone waarvoor vergunning is verleend. Het overige deel wordt hiermee niet verstoord.

Klimbos Apeldoorn

Activiteit vindt plaats in een al sterk verstoord gebied zodat geen/minimaal sprake is van extra verstoring. Het past in de bestaande zonering.

Klimbos en parkeerplaats Ermelo

Activiteit is geïnitieerd door een recreatiebedrijf en vindt plaats binnen de nieuwe bestemming verblijfsrecreatie die in het kader van groei en krimp is bestemd. Voorafgaand aan deze activiteit is elders op de Veluwe een bedrijf gestopt en de bestemming gewijzigd in natuur. Betreft saldering waarbij ruimte die vrijkomt door bedrijven die stoppen kan worden benut voor bedrijven die willen uitbreiden. De oppervlakte natuur blijft gelijk, de natuurwinst is mede gelegen in het verbeteren van de zonering door een indeling in krimp- en groeigebieden.

Cultuurfestival CineMec

Cultuurevenement van zes dagen met live-optredens. Mitigerende maatregel in de vorm van o.a. buiten broedseizoen, voorkoming betreding van de nabij gelegen heide.

Airshow Ede

Eendaags evenement op de heide bij Ede. Als mitigatie is het evenement verplaatst naar de datum waarop ook een ander evenement plaatsvond (Airborne). Verstoring is daarmee beperkt tot één moment en buiten het kwetsbare broedseizoen. Airborne is niet vergunningplichtig in verband met bestaand gebruik.

Parkeerplaats-Veluwe

Uitbreiding van parkeerplaatsen middels saldering door krimp elders.

Fietspaden op de Veluwe

Vergunning voor verbreding van een 10-tal fietspaden. Nu ligt er nog een aanvraag voor een aantal fietspaden. Deze vergunning wordt binnenkort verleend. In beide gevallen met mitigerende maatregelen inzake o.a. werktijden.

Uitbreiding jachthaven Hattem

Uitbreiding haven met mitigerende vorm door verbetering aangrenzende natuur.

Recreatiepark Heidehoek

Uitbreiding verblijfsrecreatie door een (bijna) verdubbeling van het aantal eenheden. Geen mitigatie of saldering nodig.

Recreatieterrein Goedkamp

Herinrichting recreatieterrein. Mitigatie door kwaliteitsverbetering van aangrenzende natuur. Vergunning is in tweede instantie verleend na bezwaar op eerdere weigering om een vergunning te verlenen.

Camping Rusthoeve

Uitbreiding camping met 4,5 ha, waarvan 3 ha binnen de begrenzing van Natura 2000. Vergunning is verleend binnen het provinciale project 'Groeï & Krimp'. Uitbreiding is getoetst binnen een cluster van campingterreinen/recreatielocaties die deels groeien en deels krimpen (Nota: Natuurtoets groei en krimp eerste groeitender van de provincie).

Provincie Zuid-Holland**Ruiterpad Katwijk**

Aanleg en gebruik van een ruiterpad strandopgang Noordduinseweg. De vergunning is onder voorwaarden verleend.

Provincie Zeeland**Evenement Concert at Sea (Brouwersdam)**

Vergunning is onder voorwaarden verleend (o.a. uitvoeren van geluidsmetingen aan de rand van het Natura 2000-gebied).

Plaatsen van een uitzichttoren (Manteling van Walcheren)

Vergunning is onder voorwaarden verleend.

Historische uitvoering (Manteling van Walcheren)

Vergunning is onder voorwaarden verleend.

Zandsuppletie (Westerschelde en Verdrongen land van Saeftinghe)

Vergunning is onder voorwaarden verleend.

Onderhoud en uitbreiden van wandelroute (Verdrongen land van Saeftinghe)

Vergunning is onder voorwaarden verleend.

Provincie Utrecht**Vogelkijkscherm Elster buitenwaard**

Aanleg van een vogelkijkscherm en beplanting langs het toegangspad. Vergunning is onder voorwaarden verleend.

Aanleg en gebruik van diverse herinrichtingselementen (waaronder recreatiepaden) in het Noorderpark

Vergunning is onder voorwaarden (o.a. mitigerende maatregelen) verleend.

Uitbreiding jachthaven Wijk bij Duurstede

Uitbreiding van de jachthaven van 100 naar 190 ligplaatsen. Vergunning is onder voorwaarden verleend.

Bijlage 2

Praktijkvoorbeelden van recreatieactiviteiten en Natura 2000

1. Ontwikkeling duurzame jachthaven in het Grevelingenmeer

De Hollandse en Zeeuwse kust trekken recreanten aan als een magneet. De Deltawateren zijn daarbij een echte topper. Jaarlijks worden ze bezocht door duizenden pleziervaarders, duikers, vogelspotters en wandelaars. De Jachthaven Marina Port Zélande helpt die recreanten om te kunnen genieten van het fantastische Grevelingenmeer, een Natura 2000-gebied van maar liefst 14.000 hectare. Schoonheid duurt het langst, volgens Co Schot, directeur van de Marina. Een mooie en schone natuur draagt bij aan een duurzaam gebruik van het gebied. Vandaar dat Marina Port Zélande hard werkt aan de ontwikkeling van de Duurzame Jachthaven van de Toekomst. Daar moet onder andere een wasstraat voor recreatieve schepen komen, zodat de schepen ook zonder het gebruik van bestrijdingsmiddelen vrij van aangroei blijven. De ontwikkeling van de Duurzame Jachthaven van de Toekomst is in de regio inmiddels een begrip. Co Schot vindt dat je aan verantwoordelijke en zorgzame gebruikers veel meer hebt dan hen lastig te vallen met regels die toch niet gehandhaafd worden. Een pleziervaarder die bij Co Schot een duikles heeft gevolgd en ziet hoe prachtig het onder water is, zal zijn vuilwatertank niet snel meer dumpen. Dat levert pas wat op, vindt Co Schot. (Bron: Provinciale Milieufederaties)

2. Kitesurfers en zeehonden in de Voordelta

In het Beheerplan Voordelta zijn een aantal specifieke voorbeelden van recreatie (kitesurfen) opgenomen waarvoor beperkingen gelden, maar waar de activiteiten onder voorwaarden toch doorgang kunnen vinden omdat gezocht is naar flexibele oplossingen. Voor kanoën gelden strikte beperkingen in de rustgebieden voor zeehonden. Er mogen maximaal tien kanotochten plaats vinden in groepsverband, onder leiding van een gecertificeerde tochtleider of instructeur van de koepelorganisaties Nederlandse Kanobond (NKB) / Toeristische Kanobond Nederland (TKBN). Alleen tijdens de zoogperiode van de zeehonden is het niet toegestaan te kanoën. Deze oplossing brengt het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen dichterbij, maar laat tegelijkertijd ruimte voor recreatieve activiteiten. (Bron: Natuurmonumenten)

3. Win-win situatie voor zeldzame Zwarte zee-eend en surfers door extra onderzoek in Voordelta

In het concept-beheerplan Voordelta werd voorgesteld het gebied bij de Bollen van de Ooster voor de kust van Schouwen-Duiveland en Goeree het hele jaar te sluiten voor recreatie omdat uit telgegevens bleek dat de Zwarte zee-eend het gebied tot ver in het voorjaar als winterrustgebied gebruikt. Over de voorgestelde maatregel ontstond commotie onder surfers en recreatieondernemers. Het gebied is namelijk populair bij windsurfers en het toeristenseizoen begint met Pasen. De planopstellers, in hun streven naar een goed draagvlak voor het beheerplan, namen toen het initiatief om een extra onderzoek in te stellen. Door participatie van alle betrokkenen in de zogenaamde 'Brouwerssessies' moesten de juiste telgegevens boven water komen. Rond Pasen zijn extra tellingen van de Zwarte zee-eend uitgevoerd. Het resultaat: een verkleining van het betreffende rustgebied voor de Zwarte zee-eend in het voorjaar, omdat de meeste vogels dan vertrokken zijn. Het seizoen voor surfers kan per 1 april beginnen.

(Bron: boekje Belangen Beheren, Natura 2000 in de Voordelta)

4. Kitesurfers en vogels in het IJsselmeer

Een aantal kitesurflocaties in het IJsselmeergebied hebben een mogelijk negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen van vogelsoorten. Per locatie zijn oplossingen gezocht in het verschuiven van grenzen van kitesurfzones en zonering in de tijd. Hiermee is de flexibiliteit in de regelgeving in tijd en ruimte benut.

Daarnaast kunnen gedragscodes een positieve bijdrage leveren aan het creëren van voldoende rust voor vogelsoorten. Door deze maatregelen blijft kitesurfen mogelijk en komt tegelijkertijd het bereiken van de instandhoudingsdoelen dichterbij.

(Bron: Natuurmonumenten)

5. Samenwerking natuur en recreatie in Fochteloërveen

Camping De Schuilhoeve grenst aan het Natura 2000-gebied Fochteloërveen. De camping voert, samen met Natuurmonumenten en Stichting Het Marius Tonckensfonds, een gezamenlijk project uit, waar alle partijen veel baat bij hebben. Op grond van Het Marius Tonckensfonds wordt de oude bovenloop van de Slokkert in ere hersteld en een ecologische koppeling vormen tussen Fochteloërveen en het Peizerdiep. De grond die vrijkomt bij het uitdiepen van de beek wordt gebruikt om camping De Schuilhoeve op te hogen. Met de camping aan de rand van het Natura 2000-gebied heeft eigenaar Albert Schuiling, een voormalige boer, naar eigen zeggen een unique selling point. De reeën en kraanvogels lopen op zijn campingterrein.

(Bron: Provinciale Milieufederaties)

6. Natuur en cultuur in De Peel gaan hand in hand

Op de grens van Noord-Brabant en Limburg in de Peel ligt het pittoreske Griendtsveen. Gerold van der Vrande, een boerenzoon, is de herbergier van de bij het Gilde van Streekrestaurants Peel en Maas aangesloten Herberg De Morgenstond. Hij houdt van evenwicht en rust in een gezond leefklimaat. Het dorpscafé en streekrestaurant stralen dit uit. Er worden streekproducten geserveerd waarvan de herkomst te traceren en te beleven is. De producten worden met visie en zorg voortgebracht en met het bijbehorende verhaal opgediend. In het restaurant wordt ook met thema's gewerkt zoals cultuurhistorie, planten en fauna van de Peel en schrijvers als Kortooms. De keten die door de verschillende ondernemers ontwikkeld is, biedt de ondernemers kansen, zorgt voor goodwill en draagkracht voor hun wijze van produceren. Meer en meer ziet Gerold van der Vrande dat die op kleine schaal geproduceerde en met liefde voorgebrachte producten gewaardeerd worden. Mensen zijn bereid hiervoor te betalen. De ligging van De Morgenstond aan de rand van het Natura 2000-gebied is een geliefde plek om te verpozen. Op deze manier maken velen kennis met de (h)eerlijke streekproducten. Gerold heeft zelf ook voldoening aan de verhalen achter zijn producten.

(Bron: Provinciale Milieufederaties)

7. Zuid-Limburgse Natura 2000-gebieden in kaart gebracht voor toeristische initiatieven

Provincie Limburg heeft het Zuid-Limburgse landschap in kaart laten brengen aan de hand van 550 landschapspunten. De uitkomsten worden beschikbaar gesteld aan organisaties met toeristische initiatieven (zoals bijvoorbeeld een mobiel GPS-gestuurde applicatie als TomTom). In de uitwerking komen maar liefst negen Natura 2000-gebieden voor.

(Bron: Provincie Limburg)

8. Oplossing voor kitesurfers rondom rustgebied Voordelta

In het rustgebied de Slikken van Voorne (Voordelta) zitten veel steltlopers (zoals scholekster, kluut, tureluur, wulp en bonte strandloper). Het gebied ligt tegen het strand van Oostvoorne aan waar kitesurf-scholen gevestigd zijn. Kitesurfen is een van de grootste vormen van verstoring in het buitengebied. Tijdens het beheerplanproces vond discussie plaats over deze vorm van recreatie. Om de instandhoudingsdoelstellingen te behalen zou kitesurfen eigenlijk niet meer toegestaan moeten worden. Na overleg zijn partijen gezamenlijk tot een oplossing gekomen. Afgesproken werd dat kitesurfers vanaf strandpaal 7.0 (wat verder van de slikken weg) mogen wegvaren en dat de kitesurfers op grotere afstand van het rustgebied, ten zuiden van strandpaal 7.6, hun kite op mogen laten.

(Bron: Natuurmonumenten)

Bovenstaande voorbeelden zijn afkomstig van het Regiebureau Natura 2000, Utrecht (www.natura2000.nl/pages/uit-de-praktijk.aspx).

Alterra is onderdeel van de internationale kennisorganisatie Wageningen UR (University & Research centre). De missie is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen UR bundelen negen gespecialiseerde en meer toegepaste onderzoeksinstituten, Wageningen University en hogeschool Van Hall Larenstein hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 40 vestigingen (in Nederland, Brazilië en China), 6.500 medewerkers en 10.000 studenten behoort Wageningen UR wereldwijd tot de vooraanstaande kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen natuurwetenschappelijke, technologische en maatschappijwetenschappelijke disciplines vormen het hart van de Wageningen Aanpak.

Alterra Wageningen UR is het kennisinstituut voor de groene leefomgeving en bundelt een grote hoeveelheid expertise op het gebied van de groene ruimte en het duurzaam maatschappelijk gebruik ervan: kennis van water, natuur, bos, milieu, bodem, landschap, klimaat, landgebruik, recreatie etc.

Meer informatie: www.alterra.wur.nl